

4. Maslow A. Self-actualization / Psychology of a personality. Texts / A. Maslow. – М.: Progress, 1982. – P. 108 – 118.

5. Muzdybaiev K. Psychology of responsibility / K. Muzdybaiev. - L.: Science, 1983. - P. 240.

6. Titarenko T. M. Moral education in a family / Ed. V. K. Kotyrlo / T. M. Titarenko. – К.: Sov. school., 1985. – 95 P.

7. Fromm E. Psychoanalysis and ethics / E. Fromm.- М.: Republic, 1992. - 412 p.

8. Chovriy S. Philosophic and pedagogic problems of conscience // Mentality. Spirituality. Personal self-development in III volumes. -V.I, part III, K., 1994. - P. 572-574.

Л. П. Пономарюк

СПЕЦИФИКА ПРОФЕСИОНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЛАДШИХ МЕДИЦИНСКИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

В статті здійснюється аналіз специфіки професійної відповідальності молодших медичних спеціалістів.

Ключові слова: відповідальність, професійна відповідальність, моральна відповідальність, правова відповідальність.

L. P. Ponomariuk

SPECIFICITY OF PROFESSIONAL RESPONSIBILITY OF JUNIOR MEDICAL SPECIALISTS

The article deals with main types of responsibility of young medical specialists in general and their professional responsibility in particular. There are three basic kinds of medical specialists' responsibility: moral responsibility which can be understood as a deep realization of moral foundations of their future job; professional responsibility as an understanding of social importance of their job, desire for constant perfection of their professional proficiency; and juridical one is understood not only as a personal attitude towards one's own rights and responsibilities, but also as a severe lawfulness; responsibility for the environment. Liability of medical specialists as a phenomenon of social, health-care and prophylactic practice characterizes certain relationship (social, moral and juridical) between a personality and society and accordingly comes out at the personal and social level, and becomes a personal and social responsibility of health-care representatives. To professional requirements of a junior medical specialist one can attribute creative approach to his responsibilities, an ability to orient in an extraordinary situation, to improve his skills and to develop his professional level. A health care specialist has to perform his duties in a proper professional way, according to standards of his professional activity, he has to provide emergency aid to every patient. A prerequisite of forming professional responsibility is inclusion of a person into a professional activity, which is a plurality of functional interaction between a specialist and reality. So it is necessary to understand student's responsibility as a professionally important trait of a future medical specialist. In medical practice one has to be able for independent decisions and deeds, to take responsibility in any situation. That is why responsibility belongs to the main traits of a modern junior medical specialist.

Keywords: responsibility, professional responsibility, moral responsibility, juridical responsibility.

Подано до редакції 12.12.2013

УДК: 159.9+316.613

О. П. Саннікова, Т. Ю. Ульянова

СПВІДНОШЕННЯ ПОКАЗНИКІВ КОНФЛІКТНОСТІ ТА АГРЕСИВНОСТІ

Розглянуті результати теоретико-емпіричного дослідження, що спрямоване на визначення специфіки агресивності у осіб з різним рівнем конфліктності. Виявлені значущі додатні кореляційні зв'язки між показниками конфліктності та агресивності (агресивною реакцією, потребою в агресивній поведінці, когнітивним компонентом) та від'ємний кореляційний зв'язок на між показником конфліктності та контрольно-регулятивним показником агресивності (АК-Рк). Визначені психологічні характеристики представників кожної групи – конфліктних та не конфліктних осіб.

Ключові слова: конфліктність, агресивність, особистість.

У сучасних умовах, що характеризуються зростаючим динамізмом суспільно-політичних процесів, гострими соціально-економічними перетвореннями та значними соціокультурними трансформаціями, життя людини стає складним та повним протиріч. Це певною мірою призводить до зіткнення інтересів як в середині самої людини, так і в галузі міжособистісних

відносин. І як наслідок, спостерігається посилення напруженості, агресивності, конфліктності. Відомо, що конкуренція і суперництво – найдавніші форми поведінки людини. З одного боку, вони допомагають краще пізнати і зрозуміти себе, порівняти свої можливості з результатами діяльності та з можливостями і досягненнями інших людей. З іншого боку, в цих

умовах особистість набуває таких рис, що характеризує її як конфліктну та агресивну. Проте, саме особистість визначає характер конфліктної взаємодії, її результати та наслідки. Саме тому вивчення співвідношення показників конфліктності та агресивності як усталених рис особистості є важливим та актуальним.

Схильність до конфліктності особистості виступає одним із внутрішніх чинників, що сприяє вирішенню протиріч, що виникають між людьми шляхом конфліктів [5]. Поняття «конфлікт» та «конфліктність» – це коло споріднених понять, тому має певний сенс дати визначення обом термінам.

У вітчизняній психології прийняті визначення конфлікту, що ґрунтуються на понятті «протиріччя». Сучасна психологія визначає конфлікт як гостре зіткнення протилежно спрямованих, несумісних один з одним тенденцій, окремо взятого епізоду в свідомості, в міжособистісних взаємодіях або міжособистісних стосунках індивідів чи груп людей, що пов'язані з негативними емоційними переживаннями [7]. До теперішнього часу в психології ведуться дискусії щодо ролі конфліктів у розвитку суспільства і кожної людини в ньому. В результаті було сформовано два діаметрально протилежні погляди, а саме: конфлікти завжди є неконструктивними і від них необхідно позбавлятися або уникати їх; конфлікт – це складне соціально-психологічне явище, яке в певних обставинах може мати прогресивне і позитивне значення. У психологічній науковій літературі є різні визначення поняття «конфліктність», але всі вони сходяться в одному: конфліктність – це властивість особистості, що відбиває здатність вступати в конфлікт.

Так, Е. П. Ільїн визначає конфліктність як складну особистісну якість, що включає в себе образливість, запальність, агресивність (гневливість), підозрілість [4, с. 76]. В. И. Курбатов поняття «конфліктність» розглядає як дратівливість, агресивно-оборонний стиль поведінки. Автор розглядає конфліктність як інтегральну властивість особистості, яка відображає частоту її вступу в міжособистісні конфлікти; як готовність особистості до конфліктів, ступінь її залученості у розвиток і завершення проблемних ситуацій соціальної взаємодії шляхом конфліктів [6, с.163]. Конфліктність розглядається також як властивість особистості, що детермінує зародження, динаміку і кінцевий результат розвитку конфлікту [1, 3].

Отже, чинники конфліктності особистості можуть бути як внутрішні, що залежить від ставлення людини до навколишнього світу, її рис особистості, що сприяють появі конфлікту, або зовнішніми, що нав'язуються людині зовнішніми обставинами.

В літературі робилися спроби описати властивості конфліктної особистості. Так, емпіричні дані Н. В. Богданової та В. Г. Зазикіної свідчать про те, що конфліктна особистість певною мірою повинна мати холеричний тип темпераменту, високий ступень агресивності, домінування, радикалізму, напруженості, підозрілості, самовпевненості; мати низький рівень

моральної нормативності, емоційної стійкості, самоконтролю; в конфліктному протистоянні насамперед прагнути до конкуренції; не йти на компроміс або співпрацю, та визначається дією таких психологічних факторів, як компетентність у спілкуванні та емоційний стан [2].

Отже, майже усі автори наголошують на тому, що агресивність сприяє появі конфліктності та супроводжує її.

Агресивність часто пов'язують з негативними емоціями (наприклад, гнівом), з негативними мотивами (прагнення шкодити), з негативними установками (расові упередження) і руйнівними діями. Так, наприклад, Ільїн підтверджує негативну роль конфліктності і агресивності для процесу спілкування, встановлення взаєморозуміння між людьми і відносин між ними [4, с. 76].

Агресивність як властивість особистості і агресивна поведінка (форма прояву агресії) часто в психологічній літературі отожднюються. Так, С. Л. Соловйова розглядає агресивність як схильність до агресивного реагування за виникнення фруструючої і конфліктної ситуації. Агресію вважає поведінкою людини в цих ситуаціях. Під агресивністю автор розуміє стійку властивість особистості, що характеризується застосуванням сили до іншої людини або групи осіб, нанесенням фізичної або психологічної шкоди і породжується потребою самоствердження, прагненням до досягнень, а також захисту від дій, які нав'язуються особистості [10]. Отже, у даному визначенні ми не маємо чіткого підґрунтя для розмежування агресії як поведінки і агресивності як риси особистості, що виявляється саме у агресивній поведінці.

Загалом визначення агресії у літературі також можна поділити на дві групи. Перша розглядає агресію як навмисну деструктивну поведінку, що заподіює шкоду і завдає збитку іншій людині, друга – як прояв активності, прагнення до досягнень, інструмент для самоствердження, самореалізації і домінування над іншими. Отже, оцінка агресії неоднозначна: залежно від виконуваних функцій вона може бути як негативною (шкода для інших людей), так і позитивною (інструментальна, захисна, адаптаційна). Вважається, що агресивність все частіше розглядається як певною мірою необхідна властивість гармонійно розвинутої особистості, оскільки її відсутність призводить до нездатності відстояти себе [8, 9].

У даній роботі під агресією, вслід за О.П. Санніковою і І. С. Мазохою, ми розуміємо специфічну форму дій людини, що характеризується застосуванням сили відносно іншої людини або групи осіб, нанесенням фізичної чи психологічної шкоди, що породжується потребою самоствердження, прагненням до досягнень, а також захисту від нав'язуваних особистості дій. Агресивність же розглядається як властивість особистості, що виражається в схильності до агресивних дій у процесі реалізації власних цілей. Ці поняття є сторонами одного і того ж

явища: агресивність є схильністю до агресивної поведінки, а агресія – це її прояв, поведінка, що спрямована на нанесення фізичної чи психологічної шкоди [9].

Отже, **метою** даного дослідження є теоретичне обґрунтування й емпіричне вивчення співвідношення між показниками конфліктності та агресивності. Емпіричне дослідження, що спрямоване на визначення специфіки агресивності у осіб з різним рівнем конфліктності, було здійснено в три етапи.

На першому – підготовчому, у відповідності до поставленої мети, нами впроваджено комплекс заходів організаційно-методичного характеру. Зокрема, відібрано необхідні психодіагностичні методики, до числа яких увійшли наступні: універсальна процедура «Розміщення себе на шкалі конфліктності», що є нашою модифікацією методики Т. Дембо та С. Рубінштейн, та «Тест-опитувальник якісних показників агресивності» О. П. Саннікової, І. С. Мазохи [9]. Дослідження було проведене на базі державного закладу Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Вибірку склали слухачі денної форми навчання відділення перепідготовки кадрів зі спеціальності «Психологія» факультету післядипломної освіти та роботи з іноземними громадянами у віці від 22 років до 40 у кількості 67 осіб. На другому – діагностичному етапі дослідження – проведено необхідні обчислювальні процедури. На третьому етапі – аналіко-інтерпретаційному отримано основні емпіричні результати з використанням методів кількісного та якісного аналізу даних, що дозволило розглянути особливості взаємозв'язку показників агресивності та конфліктності, а також описати профілі агресивності в осіб з високим та низьким рівнем конфліктності.

Як уже зазначено, для виявлення схильності до конфліктності та виміру її рівнів ми застосували процедуру «Розміщення себе на шкалі схильності до конфліктності». Попередньо був розроблений «предмет оцінки» з метою створення у досліджуваних еди-

ного уявлення про мінімальні та максимальні прояви конфліктності [8]. За допомогою цієї процедури було виявлено дві групи осіб: група осіб з високим рівнем конфліктності (Kmax) та група осіб з низьким рівнем конфліктності (Kmin). Вибір саме цієї процедури – «Розміщення себе на шкалі схильності до конфліктності», зумовлений тим, що в доступній нам літературі ми не знайшли методик, що діагностували б загальну схильність до конфліктності різного ступеня.

За допомогою «Тест-опитувальника якісних показників агресивності» О. П. Саннікової та І. С. Мазохи вивчались наступні показники агресивності: емоційний компонент, когнітивний компонент, поведінковий компонент, контрольно-регулятивний компонент та показник загальної агресивності.

Математико-статистичні процедури обробки результатів дослідження проводилися з використанням комп'ютерної статистичної програми SPSS 13.00 for Windows, використання якої було спрямоване на пошук взаємозв'язків між досліджуваними показниками (кореляційний аналіз) та порівняння середніх показників агресивності досліджуваних, що мають різний рівень конфліктності (за t-критерієм Стьюдента).

Аналіз емпіричних даних здійснено за такою схемою: спочатку наведемо результати кількісного аналізу даних (кореляційного), завдяки чому упорядковується простір усіх показників, що вивчаються, потім надамо результати якісного аналізу (метод асів, профілів), де здійснюється групування досліджуваних осіб за певною ознакою. Такій підхід є логічним, тому що кількісний аналіз, який передує якісному аналізу, дає інформацію про можливість (наявність значимих зв'язків) або неможливість (відсутність значимих зв'язків) подальшого співставлення явищ, що вивчаються.

В табл.1 наведені результати кореляційного аналізу між показниками агресивності та показниками конфліктності.

Таблиця 1.

Значущі кореляційні зв'язки між показниками агресивності та конфліктності

Показник конфліктності	Показники агресивності					
	АЕк	АКк	Конативний ком-т		АК-Рк	
			АР	ПАП		
КтЗП	251*	240*	230*	238*	-244*	310**

Примітка: 1) нулі та коми не позначено; 2) позначення * – зв'язки на рівні 5%, ** – зв'язки на рівні 1%; 3) скорочення: АЕк – емоційний компонент агресивності, АКк – когнітивний компонент агресивності, конативні компоненти - АР (агресивна реакція) та ПАП (потреба в агресивній поведінці), АК-Рк – контрольно-регулятивний показник агресивності, АЗП – загальний показник агресивності.

Проведений кількісний аналіз дозволив установити характер зв'язків між досліджуваними показниками. Були виявлені значущі додатні кореляційні зв'язки на 5% рівні статистичної значущості між показниками конфліктності та такими показниками агресивності: АЕк, АКк, АР, ПАП АЗП. Це свідчить про те, що прояви конфліктності супроводжуються певними агресивними реакціями, вербального та невер-

бального характеру, наявністю потреби в агресивній поведінці, високого рівня напруженості та наявністю різного роду негативних думок, що супроводжують особистість під час конфліктної ситуації. Визначається також від'ємний кореляційний зв'язок на 1% рівні між загальними показниками конфліктності та АК-Рк – контрольно-регулятивним показником агресивності,

що в свою чергу свідчить про відсутність регуляції і контролю за агресивністю у проявах конфліктності.

Отже, результати кореляційного аналізу підтвердили можливість зіставлення обраних психологічних характеристик. За допомогою якісного аналізу вивчилися психологічні характеристики агресивності в осіб з різним рівнем конфліктності. Попередньо за допо-

могою методу «асів» [8] з вибірки досліджуваних були виділені дві групи осіб: група осіб з високим рівнем конфліктності (Kmax) і група осіб з низьким рівнем конфліктності (Kmin).

Наступним кроком здійснення якісного аналізу була побудова й інтерпретація профілів означених груп, що презентовані на рис. 1.

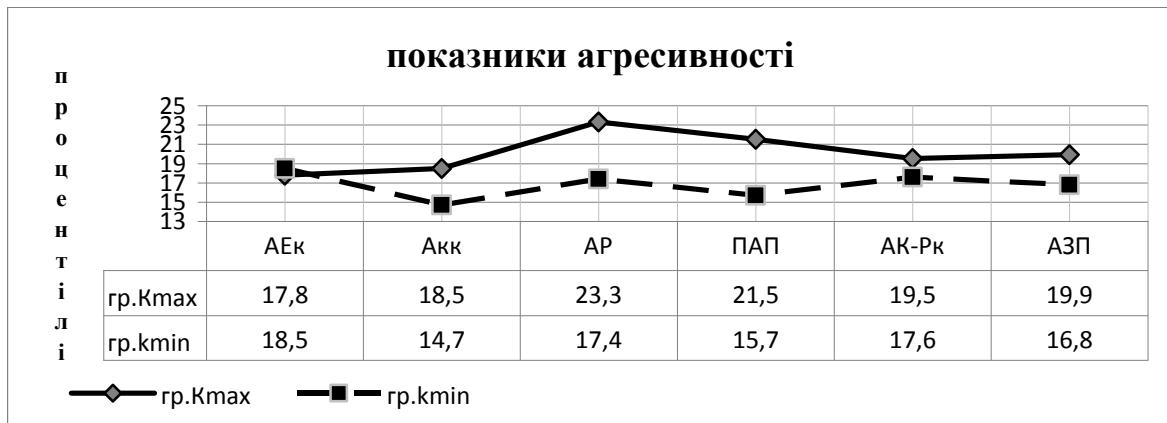

Рис. 1 Профілі показників агресивності у осіб, які відрізняються за рівнем конфліктності

Примітка: 1) тут і далі Kmax (n=6) - група осіб з високим рівнем конфліктності; Kmin (n=21) – група осіб з низьким рівнем конфліктності; показники: АЕк – емоційний компонент агресивності, Акк – когнітивний компонент агресивності, конативні компоненти - АР (агресивна реакція) та ПАП (потреба в агресивній поведінці), АК-Рк – контроль-регулятивний показник агресивності, АЗП – загальний показник агресивності.

На осі абсцис (ОХ) розташовані якісні показники агресивності, на осі ординат (ОУ) – їх числові значення, що надані у «сирих» балах. Середня лінія ряду проходить через точку 20 балів. Значення кожної точки на графіку являє собою середнє арифметичне значення даного показника у представників кожної групи. Значення, що розташовані у площині вище середньої лінії, свідчать про тенденцію до високого прояву даного показника, значення нижче середньої лінії ряду констатують низький рівень прояву показників агресивності.

Значення кожного показника, що відмічені на цьому графіку, являють собою середнє арифметичне значення конкретного показника усіх представників кожної групи окремо. Максимальна оцінка за кожним показником дорівнює 40 балам. Абсолютна середня лінія ряду проходить точку 20 балів. Значення кожного параметра агресивності, що розташовані від 0 до 10 балів, інтерпретуються як низький рівень розвитку якості, що діагностується (агресивності). Результати, що розташовані від 30 до 40 балів, оцінюються як показники високого рівня розвитку агресивності.

Проаналізуємо кожний профіль задля пошуку специфіки агресивності, що властива представникам групи з домінуванням конфліктності. Потім здійснимо їх порівняння між собою задля пошуку схожості та відмінностей між ними. Візуально профілі представників кожної групи характеризується розташуванням значень кожного показника відносно середньої лінії ряду (20-й бал), особливостями конфігурації кож-

ного профілю та специфікою структури агресивності, що виявляється у своєрідному якісно-кількісному поєднанні її показників.

Аналіз профілів агресивності полягає у виділенні найбільш значущих характеристик в її індивідуальній структурі. На профілі вони представлені тими параметрами, значення яких показують найбільше відхилення від середньої лінії ряду в сторони кожного з полюсів. У результаті цього етапу виявляється параметр або комбінація параметрів, що є домінуючими в індивідуальній структурі агресивності, що найяскравіше відбивають її зміст. Аналіз побудованих профілів показав, що особливості агресивності виявляються у своєрідному поєднанні її показників у кожній групі досліджуваних і в значеннях (рівнях), яких вони досягають.

Профіль конфліктних осіб (гр. Kmax) розташований як в зоні додатного простору значень (вище середньої лінії ряду), так і в зоні від'ємного простору (нижче середньої лінії ряду). Точки графіку, що мають максимальне відхилення від середньої лінії ряду, свідчать про домінування в психологічному портреті представників цієї або іншої групи певних тенденцій, що й дає можливість скласти психологічні характеристики агресивності у конфліктних та неконфліктних особистостей. Перед тим, як здійснити аналіз профілів, проранжуємо найбільш виражені фактори кожного профілю за їх відхиленням від середньої лінії ряду (див. табл. 2).

Ранги показників агресивності осіб, які відрізняються за рівнем конфліктності

Ранг	Показники агресивності група Kmax+	Показники агресивності група Kmin
1	AP+	AKK-
2	AЕк-	ПАП-
3	AKK-; ПАП+	AЗП-
4		AP-

Значення показників вказані в порядку ранжування (від більших показників до менших). Знак (додатний чи від'ємний) свідчать про те, до якого полюсу наближається значення показника, що відповідно відображається й у психологічній характеристиці певної групи.

Як бачимо, представники групи осіб з високим рівнем конфліктності (гр. Kmax) виявили середній рівень агресивної реакції (AP+) та емоційного компоненту (AЕк-). Особистості даного типу часто відчують напруженість та тривогу, часте та тривале роздратування; їм притаманні гнів, запальність, прояви імпульсивності, вербальної та невербальної експресії, емоційні зриви тощо. Представники даного типу відчують потребу у звинувачуванні інших, у той же час самі переживають образу, самотність, негативні думки про життя (AKK-). Досліджувані даної групи відрізняються тим, що холодно ставляться до інших, їх більше хвилюють їхні власні проблеми, вони завжди готові відстоювати їх у конкурентній боротьбі, наполегливо втілюють у життя свої плани. Вони не гнучкі, не є артистичними, сентиментальними, шукають практичну вигоду у всьому (ПАП+).

Представники групи з низьким рівнем конфліктності (гр. Kmin) не зосереджені на думках про відстоювання своїх власних інтересів та цілей, не застосовують домінування (AKK-), не мають потреби в агресивній поведінці (ПАП-). Вони відрізняються низьким ступенем суперництва і використовують пристосування як засіб вирішення конфлікту, бувають скромні, боязкі, сором'язливі і більш емоційно стримані, ніж досліджувані іншої групи. Такі особи в силах контролювати свої неформальні відносини з іншими людьми, викликати до себе повагу і симпатію. Взаємодіючи з людьми, вони намагаються уникати розбіжностей, не люблять конкуренцію, воліють співпрацювати, а не змагатися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анцупов А. Я. Системная концепция конфликтов / А. Я. Анцупов // Мир психологии. - 2005. - №2 (42). - С.24-34.
2. Богданов Е. Н. Психология личности в конфликте: Учебное пособие. 2-е изд. / Е. Н. Богданов, В. Г. Зазыкина. - СПб.: Питер, 2004. - 224с.
3. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина - СПб.: Питер, 2008. - 544с.
4. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений / Е. П. Ильин. - СПб.: Питер, 2009. - 576 с.

Висновки. 1. Теоретично встановлено, що конфліктність – інтегральна властивість особистості, що відображає частоту її вступу до міжособистісних конфліктів, ступінь готовності особистості до розвитку і завершення проблемних ситуацій соціальної взаємодії шляхом конфліктів. Агресивність розглядається як властивість особистості, що виражається в схильності до агресивних дій у процесі реалізації власних цілей.

2. Для пошуку співвідношення показників конфліктності та агресивності були використані універсальна процедура «Розміщення себе на шкалі конфліктності» (модифікація методики Т. Дембо та С. Я. Рубінштейн) та «Тест-опитувальник якісних показників агресивності» О. П. Саннікової та І. С. Мазохи.

3. Дані, що були отримані під час кореляційного аналізу, підтвердили правомочність зіставлення якісних характеристик агресивності та конфліктності. Були виявлені додатні кореляційні зв'язки на 5% рівні статистичної значущості між показниками конфліктності та агресивності: AP (агресивна реакція), ПАП (потреба в агресивній поведінці), КК (когнітивний компонент), та від'ємний кореляційний зв'язок на 1% рівні між показником конфліктності та контрольно-регулятивним показником агресивності (AKK-Рк).

4. Визначені психологічні характеристики представників кожної групи – конфліктних та не конфліктних осіб. За результатами якісного аналізу встановлено, що конфліктним особам властива агресивна поведінка, роздратування, гнів, запальність, звинувачування інших, переживання образи, самотності, негативні думки про життя. Такі особи готові відстоювати свої інтереси у конкурентній боротьбі, наполегливо втілюють у життя свої плани.

5. Корчагина Н. Г. Роль самооценки и мотивации в развитии конфликтной личности / Н. Г. Корчагина // Вестник Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. Серия Педагогика. Психология. 2008. - № 9. - С. 141-149.

6. Курбатов В. И. Конфликтология / В. И. Курбатов. - Ростов-на-Дону, 2007. - 455с.

7. Петровский А. В. Психологический словарь / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. - М., 1990. - 494 с.

8. Санникова О. П. Феноменология личности: Избранные психологические труды / О. П. Санникова. - Одесса: СМІЛ, 2003. - 256 с.

9. Санникова О. П. Анализ компонентов агрессивности (апробация оригинальной методики / О. П. Санникова, И. С. Мазоха // Науковий вісник Південноукраїнського

державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. праць. - 2006. - №. 7-8. - С. 36-41.

10. Соловьёва С. Л. Агрессивность как свойство личности в норме и в патологии: Автор. дис. доктора псих. наук. - СПб., 1996. - 42с.

REFERENCES

1. Antsupov A.Ya. System concept of conflicts / A.Ya. Antsupov // World of psychology. - 2005. - №2 (42). - P.24-34.

2. Bogdanov E.N. Psychology of a personality in conflicts: textbook. 2nd edition / E.N. Bogdanov, V.G. Zazykina. - SPb.: Piter, 2004. - 224 p.

3. Hrishina N.V. Conflict psychology / N.V. Hrishina. - SPb.: Piter, 2008. - 544 p.

4. Iliin E.P. Psychology of communication and interpersonal relationship / E.P. Iliin. - SPb.: Piter, 2009. - 576 p.

5. Korchagina N.G. Role of self-estimation and motivation in the development of conflict personality / N.G. Korchagina // Journal of St. Tikhon's Orthodox humanitarian university. Pedagogy. Psychology, 2008. - № 9. - P. 141-149.

6. Kurbatov V.I. Conflictology / V.I. Kurbatov. - Rostov-on-Don, 2007. - 455 p.

7. Petrovsky A.V. Psychological vocabulary / A.V. Petrovsky, M.G. Yaroshevsky. - M., 1990. - 494 p.

8. Sannikova O.P. Phenomenology of a personality: Selected psychological works / O.P. Sannikova. - Odessa: SMIL, 2003. - 256 p.

9. Sannikova O.P. Analysis of aggressiveness components (approbation of original methods / O.P. Sannikova, I.S. Mazokha // scientific bulletin of South Ukrainian national pedagogical university named after K.D.: collection of research papers. - 2006. - №. 7-8. - P. 36-41.

10. Soloviyova S.L. Aggressiveness as a personality trait as a norm and as a pathology / S.L. Soloviyova. - SPb., 1996. - 42 p.

О. П. Санникова, Т. Ю. Ульянова

СООТНОШЕНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ КОНФЛИКТНОСТИ И АГРЕССИВНОСТИ

Рассмотрены результаты теоретико-эмпирического исследования, направленного на определение специфики агрессивности у лиц с разным уровнем конфликтности. Обнаружены значимые положительные корреляционные связи между показателями конфликтности и агрессивности (агрессивной реакцией, потребностью в агрессивном поведении, когнитивным компонентом) и отрицательной корреляционной связью, а также между показателем конфликтности и контрольно-регулятивным показателем агрессивности (АК - Рк). Определены психологические характеристики представителей каждой группы – конфликтных и не конфликтных лиц. Установлено, что конфликтным лицам присуще агрессивное поведение, раздражение, гнев, вспыльчивость, обвинение других, переживание обиды, одиночества, негативные мысли о жизни.

Ключевые слова: конфликтность, агрессивность, личность.

O. P. Sannikova, T. Yu. Ulianova

RATIO OF CONFLICTNESS AND AGGRESSIVENESS

The article deals with the concepts of aggressiveness and conflictness, main differences and similarities between these terms. The aim of the present investigation is a theoretical justification and empirical study of ratio of conflictness and aggressiveness. There are many determinations of "conflictness", but the author considers conflictness as an integral personal trait, which reflects the frequency of entering into an interpersonal conflict; as a readiness of a personality to conflict situations, the level of his/her involvement into the development and end of the problematic situations of social interaction by means of a conflict. Many researches emphasize that aggressiveness promotes and accompanies conflictness. Aggressiveness is often associated with negative emotions (for example, wrath), negative motives (desire to harm), negative attitudes (racial prejudices) and destructive actions. In the present study aggression is understood as a specific form of human actions, which is characterized by applying force towards another person or a group of people, causing physical or psychological harm that is generated by the need for self-assertion, desire for achievements. It is considered as a personality trait, which is expressed in the tendency to aggressive actions in the process of accomplishing one's own purpose. The results of a theoretical and empirical study aimed at determination of aggressiveness specificity of persons with diverse range of conflictness are considered in the article. Significant positive correlations between indexes of conflictness and aggressiveness as well as negative correlation between an index of conflictness and control regulatory index of aggressiveness are revealed. Psychological characteristics of representatives of each group (confrontational and non-confrontational individuals) are determined. It was ascertained that confrontational individuals are characterized by aggressive behavior, irritability, anger, temper, accusation of others, experiencing insult, loneliness, negative thoughts. Such individuals are able to defend their own interests in the competitive fight, realize own plans and achieve goals.

Keywords: conflictness, aggressiveness, personality.

Подано до редакції 23.12.2013